

art

PATRICIA KIŠ

ZLARIN Novi Hrvatski centar koralja

ZAPISI ŽIVOTA NA OTOKU U SJAJNOM POSTAVU MUZEJA POSVEĆENOM KORALJIMA

Centar je smješten u obnovljenoj kući Kažerma, koja ima bogatu povijest. Obradivali su se ovdje koralji, potom su talijanski okupatori u 2. svjetskom ratu u njoj smjestili svoju karabinjersku stanicu. Proteže se na četiri kata

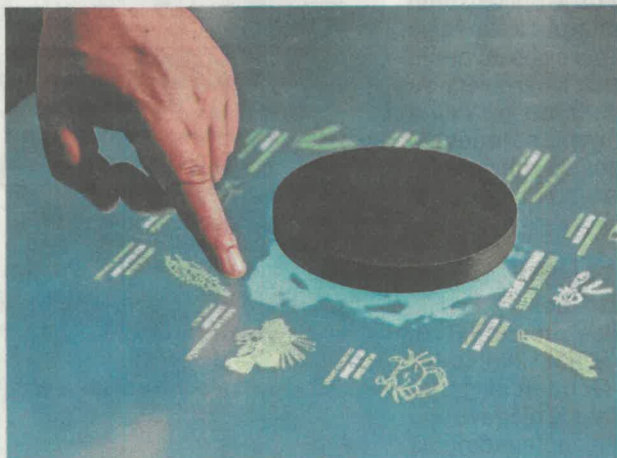

će se u postavu, bili u mnogim vjerovanjima, ljekarništvu, pa se vjerovalo da su služili i za zaštitu novorođenčadi. Upravo su te teme, sigurnosti i nesreća, hrabrosti i opasnosti, vjere i praznovjerna, obrađeni u prizemlju. Naći će se tamo rukom pisane bilješke koje su koraljari jedni drugima zapisivali, naputci gdje se što nalazi... Postav je informativan, bijelom na tamnoj pozadini ispisuju podatke, sjećanja. Može se saznati među ostalim sljedeće: najčešće su lovili kod sebe, no odlazili bi i do Dubrovnika, Grčke, za što je trebalo poznavati vremenske prilike. Nepouzdanost more uzrokovalo je praznovjernost, a lov na koralje mnogima je značio opstanak. Prije polaska najbolji su ulov obećali crkvi ili svecu, pa su im oltari puni crvenog blaga. Isplovljavali bi u mrak, smatralo se da će se tako izbjeći da ih prate zle oči s obale. Ako bi ih ipak promatrali, bacali bi kamenčiće ili komadiće drveta. Kad bi se, pak, vraćali, jedan bi se ribar iskrcio na drugoj strani Zlarina i pješice najavio dolazak kako bi se stanovnici okupili na doček, svi su bili zarasle brade i kose.

Mnogi posjetitelji

Na prvome katu uspoređuju se aktivnosti na moru, dakle, ribarstvo, koraljarstvo, plovidba, s onima na kopnu, poljoprivredu i turizam. Posjetitelje se uči o razlikama uloga žena i muškaraca u poslu, a nije zaobiđena ni filmska idealizacija ženskih likova u "Princezi koralja", filmu snimanom na Zlarinu, u režiji Viktora Jansona. Izvan ove idealizacije, piše se da su žene ravnopravno sudjelovale u radu u polju i brizi o stoci. Dok su muški poslovi oscilirali u intenzitetu, one su neprekidno radile. Filoksera je zatekla i njih, muškarci mu morali otići na druge kontinente početkom 20. stoljeća. Žene su i lovile ribu, popravljale kuće, održavale masline i vinograde. Ipak, i dalje se priželjkivao muški potomak, čije se rođenje proslavljalo raskošnije od rođenja ženskog djeteta.

Treći kat bavi se današnjim društvom, današnjim problemima opstanka i nestanka koralja, što je naglašeno kroz sagledavanje ugroženih vrsta i izumiranje koralgenskih zajednica. Upozorava se na klimatske promjene, veće temperature mora, stihijski masovni turizam, cvjetanje, činjenicu da je samo 0,8 posto oceana u međunarodnim vodama trenutačno pod zaštitom... Sve je ispisano kao rukopisom na ploči. Dan je i povijesni kontekst, činjenica da su koralje nekoć smatrali biljkama, iako je riječ o životinjama. Kinetička skulptura Paola Pilija "Zajednički dah" nalazi se na posljednjem katu. U sklopu je i knjižnica Vesne Parun. Kuća Šare nalazi se na suprotnoj strani ulice i uređena je za smještaj istraživača, znanstvenika, učenika i studenata. □

U Hrvatskom centru koralja Zlarin jedna je izložena slika, mislim i jedina. Slika je to koju potpisuje Ante Gregov, samouki slikar sa Zlarina koji je djelovao od šezdesetih do devedesetih godina, kada je, kako sam negdje pročitao, počeo gubiti vid. Slikao je svakodnevni život ovog otoka, rođenja, odlazak po ribe, vjenčanja, smrti, na način kako ih je on vidio. Teško da se boljeg kroničara moglo naći od onog čije su generacije predaka već bile na otoku.

Jedna od najboljih povjesničarki umjetnosti na ovom prostoru, nažalost pokojna Marina Viculin, koja je i sama na Zlarinu ljetovala, hvalila je rad Ante Gregova, smatrala ga je sveznajućim pripovjedačem. I upravo to jesu njegove slike - one su zapravo pripovijesti, no ispričane kroz vizualni jezik. Kad sam ih promatrala kroz tu prizmu neposrednosti iskustva čovjeka koji je uz more odrastao, kao i njegovi preci, i topline kojom se sve prikazuje, podsjetio me na opise života uz more o kakvima je pisao brazilski pisac Jorge Amado ("Mrtvo more", "Gabriela, klinčić i cimet", Naklada Ljevak).

Slika koja je izložena u Hrvatskom centru koralja Zlarin pokazuje brodove u oluji, dramatična je, puno se toga na njoj događa. Ribari su na nagnutoj drvenoj barci i bore se za preživljavanje po nevremenu, jedra su napuhana, more je valovito, grmljavina je u pozadini, isplivala su ponegdje i mitološka bića, lignje su završile na vrhu jarbola, boje su umjerenne, skladne...

Zlarinski koraljar

Isplatilo bi se istražiti, valorizirati dodatno opus. Počesto imamo naglasak na Podravini kada istražujemo samouke umjetnine.

U novom se Hrvatskom centru koralja Zlarin isprepliću i tradicionalni mediji, i interaktivni postav, i praznovjerna, i teme o životu žena na otoku, i ekologija, i dobra arhitektura, i stare fotografije, i proširena stvarnost, i kinetičke figure, zanimljive povijesne priče, pa je šteta da je njegovo otvaranje u lipnju ove godine prošlo pomalo i izvan fokusa šire javnosti. Pisalo se, doduše, o životu Ante Bešana, zlarinskog koraljara koji je netom napunio 102 godine života, a ima životnu priču svakako vrijednu pa-

žnje. No, kada se gleda sa strane struke, riječ je, naime, o jednom od najzanimljivijih muzejskih postava koji su se u Hrvatskoj pojavili u posljednje vrijeme. Posjetila sam centar prošlu srijedu negdje oko podne, vani je bilo preko trideset stupnjeva, a u centru popriličan broj posjetitelja.

Na otoku bez automobila, do kojeg brodom možete doći iz Šibenika ili Vodica, zimi živi dvjestotinjak duša, a u ljetnim mjesecima tisuću i pol. Ima 18 kilometara razvedene obale, a jednom kada je "otkriven" za širu javnost posjetili su ga i mnogi državni i filmske ekipe.

Autorica postava je Ana Katurić, muzeološki koncept potpisuje Goranka Horjan, kuća je rekonstruirana prema projektu Nastje Alfier, dok je suradnik na arhitektonskom dijelu postava bio Vlatko Paulić. Tvrdava kulture Šibenik upravlja centrom.

Centar je smješten u kući Kažerma, koja ima bogatu povijest. Obradivali su se ovdje koralji, potom su talijanski okupatori u 2. svjetskom ratu u njoj smjestili svoju karabinjersku stanicu. U nju su doveli partizane i članove

Isprepliću se razna praznovjerna, život žena na otoku, ekologija, dobra arhitektura, stare fotografije...

Autorica postava je Ana Katurić, a muzeološki koncept potpisuje Goranka Horjan

njihovih obitelji gdje su ih mučili, katkad bi i preminuli od mučenja, funkcionirala je od 1941. do 1943.. U spomen na stradale na Kažermu je postavljena spomen-ploča.

Danas na samom ulazu u obnovljenu kamenu kuću piše: "Crvena kakvu još niste vidjeli". Crvena se u ovom slučaju odnosi na različite jarke nijanse koralja. Zbog takve su intenzivne boje, saznat

PONEDJELJAK · TEATAR

UTORAK · ART

SRIJEDA · KNJIGE

ČETVRTAK · FILM

PETAK · MUZIKA